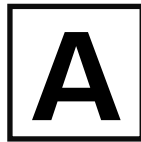

इस पुस्तिका में 20 मुद्रित पृष्ठ हैं।

Do not open this Test Booklet until you are asked to do so.

इस परीक्षा पुस्तिका को तब तक न खोलें जब तक कहा न जाए।

Read carefully the Instructions on the Back Cover (Page 19 & 20) of this Test Booklet.

इस परीक्षा पुस्तिका के पिछले आवरण (पृष्ठ 19 व 20) पर दिए गए निर्देशों को ध्यान से पढ़ें।

For instructions in Punjabi see Page 2 of this booklet. / पंजाबी में निर्देशों के लिए इस पुस्तिका का पृष्ठ 2 देखें।

INSTRUCTIONS FOR CANDIDATES

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. This booklet is a supplement to the Main Test Booklet for those candidates who wish to answer EITHER Part IV (Language I) OR Part V (Language II) in PUNJABI language, but NOT BOTH.2. Candidates are required to answer Parts I, II, III from the Main Test Booklet and Parts IV and V from the languages chosen by them.3. Questions on English and Hindi languages for Part IV and Part V have been given in the Main Test Booklet. Language Supplements can be asked for separately.4. Use Blue/Black Ball Point Pen only for writing particulars on this page/markings responses in the Answer Sheet.5. The CODE for this Language Booklet is A. Make sure that the CODE printed on Side-2 of the Answer Sheet and on your Main Test Booklet is the same as that on this Language Supplement Booklet. In case of discrepancy, the candidate should immediately report the matter to the Invigilator for replacement of the Language Supplement Test Booklet.6. This Test Booklet has two Parts, IV and V consisting of 60 Objective Type Questions, and each carries 1 mark :
Part IV : Language I – (Punjabi) (Q. Nos. 91 – 120)
Part V : Language II – (Punjabi) (Q. Nos. 121 – 150)7. Part IV contains 30 questions for Language I and Part V contains 30 questions for Language II. In this Test Booklet, only questions pertaining to Punjabi language have been given. In case the language(s) you have opted for as Language I and/or Language II is a language other than Punjabi, please ask for a Supplement (Language) Test Booklet of A Code that contains questions on that language. The languages being answered must tally with the languages opted for in your Application Form. No change in languages is allowed.8. Candidates are required to attempt questions in Language II (Part V) in a language other than the one chosen as Language I (Part IV) from the list of languages.9. Rough work should be done only in the space provided in the Test Booklet for the same.10. The answers are to be recorded on the OMR Answer Sheet only. Mark your responses carefully. No whitener is allowed for changing answers. | <ol style="list-style-type: none">1. यह पुस्तिका मुख्य परीक्षा पुस्तिका की एक परिशिष्ट है, उन परीक्षार्थियों के लिए जो या तो भाग IV (भाषा I) या भाग V (भाषा II) पंजाबी भाषा में देना चाहते हैं, लेकिन दोनों नहीं।2. परीक्षार्थी भाग I, II, III के उत्तर मुख्य परीक्षा पुस्तिका से दें और भाग IV व V के उत्तर उनके द्वारा चुनी भाषाओं से।3. अंग्रेजी व हिन्दी भाषा पर प्रश्न मुख्य परीक्षा पुस्तिका में भाग IV व भाग V के अन्तर्गत दिए गए हैं। भाषा परिशिष्टों को आप अलग से माँग सकते हैं।4. इस पृष्ठ पर विवरण अंकित करने एवं उत्तर पत्र पर निशान लगाने के लिए केवल नीले/काले बॉल पॉइंट पेन का प्रयोग करें।5. इस भाषा पुस्तिका का कोड A है। यह सुनिश्चित कर लें कि इस भाषा परिशिष्ट पुस्तिका का कोड, उत्तर पत्र के पृष्ठ-2 एवं मुख्य प्रश्न पुस्तिका पर छपे कोड से मिलता है। अगर यह भिन्न हो तो परीक्षार्थी दूसरी भाषा परिशिष्ट परीक्षा पुस्तिका लेने के लिए निरीक्षक को तुरन्त अवगत कराएँ।6. इस परीक्षा पुस्तिका में दो भाग IV और V हैं, जिनमें 60 वस्तुनिष्ठ प्रश्न हैं, तथा प्रत्येक 1 अंक का है :
भाग IV : भाषा I – (पंजाबी) (प्रश्न सं. 91 – 120)
भाग V : भाषा II – (पंजाबी) (प्रश्न सं. 121 – 150)7. भाग IV में भाषा I के लिए 30 प्रश्न और भाग V में भाषा II के लिए 30 प्रश्न दिए गए हैं। इस परीक्षा पुस्तिका में केवल पंजाबी भाषा से सम्बन्धित प्रश्न दिए गए हैं। यदि भाषा I और/या भाषा II में आपके द्वारा चुनी गई भाषा(एँ) पंजाबी के अलावा है/हैं, तो कृपया A कोड वाली उस भाषा वाली परिशिष्ट (भाषा) परीक्षा पुस्तिका माँग लीजिए। जिन भाषाओं के प्रश्नों के उत्तर आप दे रहे हैं वह आवेदन पत्र में चुनी गई भाषाओं से अवश्य मेल खानी चाहिए। भाषाओं का परिवर्तन अनुमत्य नहीं है।8. परीक्षार्थी भाषा II (भाग V) के लिए, भाषा सूची से ऐसी भाषा चुनें जो उनके द्वारा भाषा I (भाग IV) में चुनी गई भाषा से भिन्न हो।9. रफ कार्य परीक्षा पुस्तिका में इस प्रयोजन के लिए दी गई खाली जगह पर ही करें।10. सभी उत्तर केवल OMR उत्तर पत्र पर ही अंकित करें। अपने उत्तर ध्यानपूर्वक अंकित करें। उत्तर बदलने हेतु श्वेत रंजक का प्रयोग निषिद्ध है। |
|--|---|

Name of the Candidate (in Capital Letters) : _____

परीक्षार्थी का नाम (बड़े अक्षरों में) : _____

Roll Number (अनुक्रमांक) : in figures (अंकों में) _____

: in words (शब्दों में) _____

Centre of Examination (in Capital Letters) : _____

परीक्षा केन्द्र (बड़े अक्षरों में) : _____

Candidate's Signature : _____ Invigilator's Signature : _____

परीक्षार्थी के हस्ताक्षर : _____

निरीक्षक के हस्ताक्षर : _____

Facsimile signature stamp of Centre Superintendent _____

ਇਸ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ 20 ਛਪੇ ਪੰਨੇ ਹਨ ।

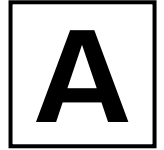
MAK-23-I

ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਕੋਡ

ਪੇਪਰ I

ਭਾਗ IV & V

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੂਰਕ

ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਨਾ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦੇ ਪਿੱਛਲੇ ਪੰਨੇ (19 & 20) ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ।

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼:

1. ਇਹ ਪੁਸਤਿਕਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭਾਗ IV (ਭਾਸ਼ਾ I) ਜਾਂ ਭਾਗ V (ਭਾਸ਼ਾ II) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ।
2. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ I, II, III ਦੇ ਉੱਤਰ ਮੁੱਖ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਭਾਗ IV ਅਤੇ V ਦੇ ਉੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ।
3. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੁੱਖ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ IV ਅਤੇ ਭਾਗ V ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਪੂਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਅਲਗ ਤੋਂ ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਹੋ ।
4. ਇਸ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਵਿਵਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈਨ ਦਾ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ ।
5. ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦਾ ਕੋਡ ਹੈ **A**. ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਪੂਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦਾ ਕੋਡ, ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੰਨਾ-2 ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਉੱਤੇ ਛਪੇ ਕੋਡ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਪੂਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ ।
6. ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ IV ਅਤੇ V ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 60 ਵਸਤੂਪਰਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਲਈ 1 (ਇੱਕ) ਅੰਕ ਹੈ :
ਭਾਗ IV : ਭਾਸ਼ਾ I — (ਪੰਜਾਬੀ) (ਪ੍ਰ. 91 ਤੋਂ ਪ੍ਰ. 120)
ਭਾਗ V : ਭਾਸ਼ਾ II — (ਪੰਜਾਬੀ) (ਪ੍ਰ. 121 ਤੋਂ ਪ੍ਰ. 150)
7. ਭਾਗ IV ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ I ਵਾਸਤੇ 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਾਗ V ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ II ਲਈ ਵੀ 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । **ਅਗਰ ਭਾਸ਼ਾ I ਅਤੇ/ਜਾਂ ਭਾਸ਼ਾ II ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ(ਵਾਂ) ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ A ਕੋਡ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਚੁਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਪੂਰਕ (ਭਾਸ਼ਾ) ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਮੰਗ ਲਓ ।** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਵੇਦਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
8. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਸ਼ਾ II (ਭਾਗ V) ਲਈ, ਭਾਸ਼ਾ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚੁਣੋ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀ ਭਾਸ਼ਾ I (ਭਾਗ IV) ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇ ।
9. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੱਚੇ ਕੰਮ ਲਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੱਚਾ ਕੰਮ ਕਰੋ ।
10. ਸਾਰੇ ਉੱਤਰ ਕੇਵਲ ਓ.ਐੱਮ.ਆਰ. (OMR) ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ । ਆਪਣੇ ਉੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ । ਉੱਤਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਫ਼ੇਦ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ।

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦਾ ਨਾਂ : _____

ਰੋਲ ਨੰਬਰ : ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ _____

: ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ _____

ਪਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ : _____

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਦਸਖਤ : _____ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦੇ ਦਸਖਤ : _____

Facsimile signature stamp of Centre Superintendent _____

ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਦੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ
ਦੇਵੇ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ **ਭਾਗ-I** ਦਾ
ਵਿਕਲਪ **ਪੰਜਾਬੀ** ਚੁਣਿਆ ਹੈ ।

ਭਾਗ IV

ਭਾਸ਼ਾ I

ਪੰਜਾਬੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼ : ਦੁੱਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (91 – 105) ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।

91. ਉਸ ਕਲਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ਜੋ ਉਦਾਹਰਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ।

‘ਮੈਂ ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ।’

- (1) ਟਰਾਂਸਲੈਂਗੁਏਜਿੰਗ
- (2) ਯਾਦ ਕਰਨਾ
- (3) ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ
- (4) ਸੈਲਫ ਮੋਨੀਟਰਿੰਗ

92. ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਗਾਣਾ ਗਾਇਆ ‘ਸਿਰ ਅਤੇ ਬਾਹਵਾਂ, ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਪੰਜੇ’ । ਗਾਣਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ । ਅਧਿਆਪਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

- (1) ਇਕਲੈਕਟਿਕ
- (2) ਆਡੀਓ-ਲਿੰਗੁਅਲ
- (3) ਭਾਸ਼ਾ ਅਧਿਆਪਨ ਸੰਚਾਰ
- (4) ਮੁਕੰਮਲ ਸ਼ਰੀਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ

93. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਿੱਛਲੇ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਾਰੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਜੇ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਸੁਆਲਾ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹ _____ ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਹੈ ।

- (1) ਪੀਅਰ ਅਸੈਸਮੈਂਟ
- (2) ਸੈਲਫ ਅਸੈਸਮੈਂਟ
- (3) ਫੀਡਬੈਕ
- (4) ਰੀਡਿੰਗ ਅਸੈਸਮੈਂਟ

94. ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਨਾਲ ਇਕ ਕਾਰਡ ਮੈਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ।

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ।

- (1) ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਾਨਸਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੰਗੀ ਯਾਦ ਆਈ ।
- (2) ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੰਗੀ ਯਾਦ ਆਈ ।
- (3) ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਮੈਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੰਗੀ ਯਾਦ ਆਈ ।
- (4) ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਾਰਡ ਤੋਂ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੰਗੀ ਯਾਦ ਆਈ ।

95. ਕਥਨ (A): ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ।

ਕਾਰਨ (R): ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :

- (1) (A) ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ (R) ਸਹੀ ਹੈ ।
- (2) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ।
- (3) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- (4) (A) ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ (R) ਗਲਤ ਹੈ ।

96. ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਮਨਜੀਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ, ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਸਮਾਜਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਲੱਛਣ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਭਾਸ਼ਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ
- (2) ਨੈਚਰਲਇਸਟਸ
- (3) ਸਿਮੈਂਟਿਕਸ
- (4) ਪਰੈਗਮੈਟਿਕਸ

97. ਇਕ ਮਾਂ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਬਾਲਿਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਾਣੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ । ਉਹ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਧਵਨੀ ਹੈ ?

- (1) ਬਹੁਭਾਸ਼ਾਵਾਦ
- (2) ਸਹਿਜ ਗਿਆਨਵਾਦ
- (3) ਵਿਵਹਾਰਵਾਦ
- (4) ਰਚਨਾਤਮਕਤਾਵਾਦ

98. ਬੱਚੇ ਵੱਲੋਂ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ, ਜੋ ਮਗਰੋਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦ ਮੁੱਢੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ -

- (1) ਉਦਗਾਮੀ ਸਾਖਰਤਾ
- (2) ਉਦਗਾਮੀ ਹੱਲ
- (3) ਉਦਗਾਮੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ
- (4) ਉਦਗਾਮੀ ਸਾਜ-ਸਮਾਨ

99. ਇੱਕ ਦਾਦੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜੁਆਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੱਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ । ਬੱਚੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

- (1) ਬੋਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਪੜ੍ਹਤ
- (2) ਮਾਡਲ ਰੀਡਿੰਗ
- (3) ਸ਼ੇਅਰਡ ਰੀਡਿੰਗ
- (4) ਡਾਇਲੋਜਿਕ ਰੀਡਿੰਗ

100. ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਇਕ ਪਹੁੰਚ, ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਅਤੇ ਧੁਨੀਆਂ ਵਰਗੇ ਮੁੱਢਲੇ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਤ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਧੁਨੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹੈ –

- (1) ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ
- (2) ਟੋਪ ਡਾਊਨ ਅਪਰੋਚ
- (3) ਬਾਟਮ ਅੱਪ ਅਪਰੋਚ
- (4) ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ

101. ਕਥਨ (A): ਧੁਨੀਆਂ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਘਟਦੀ ਹੈ।

ਕਾਰਨ (R): ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਪਰੰਪਰਕ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ 'ਘੜੇ' ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੋਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ :

- (1) (A) ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਪਰ (R) ਸਹੀ ਹੈ।
- (2) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ।
- (3) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- (4) (A) ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ (R) ਗ਼ਲਤ ਹੈ।

102. ਨਵੀਂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਨੇਕ ਉਚਾਰਨ ਨੇਮਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਉੱਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਰਸਤਾ ਹੈ –

- (1) ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਤੁਰੰਤ ਸੋਧ ਦੇਣੀਆਂ
- (2) ਬੱਚੇ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਬੋਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ
- (3) ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਖੇਡ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ
- (4) ਇਕ ਕੌਸਲਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੋਲ ਬੈਰੇਪੀ ਅਪਣਾਅ ਕੇ ਡਰਿੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ

103. ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇੱਕ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ?

- (1) ਅਧਿਆਪਕ ਬਲੈਕਬੋਰਡ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇ।
- (2) ਅਧਿਆਪਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇਵੇ।
- (3) ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- (4) ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

104. ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੈ _____।

- (1) ਕੌਸ਼ਲ
- (2) ਉਪਲਭਧੀ
- (3) ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
- (4) ਪ੍ਰੋਡਕਟ

105. ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਪਾਠਕ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਕਰੋ :

ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਪਾਠਕ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ

A. ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ	i.	ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।
B. ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਵਿਵਹਾਰ	ii.	ਅਨਜਾਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਲਈ ਉਹ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
C. ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਅਰਥ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ	iii.	ਉਹ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਬੁਣਤਰ ਕਿਵੇਂ ਬੁਣੀ ਗਈ ਹੈ।
D. ਗਹਿਣ ਪੜ੍ਹਤ	iv.	ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇੱਕ ਟੈਕਸਟ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
E. ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ	v.	ਉਹ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟੈਕਸਟ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਹੈ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (106 - 114) ਦੇ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਦਿਉ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਫੁੱਟ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਈਰਖਾਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਡੋਗਰਾ ਗਰਦੀ ਨੇ ਇਹ ਸੂਬਾ 1849 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ 'ਸਭਰਾਵਾਂ' ਤੇ 'ਮੁਦਕੀ' ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ 'ਜੱਸ' ਗਾ ਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਦਸਤ-ਪੰਜਾ ਲੈਣ ਦੀ ਹਿੱਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁਟਿਲ ਨੀਤੀ 'ਪਾੜੋ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ 'ਗ਼ੱਦਾਰ ਅੰਸ਼' ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਸੜਕਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਤੇ ਸਰਾਵਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। (ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਮਾਰਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਤੋਰੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਕੋਲ ਬਜਵਾੜੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਏਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਏਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ। ਕਰੁਕਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਲੀਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਫਲ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਾ ਟੋਡਰ ਮੱਲ, ਸਾਅਦੁੱਲਾ ਖ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੀਰਬਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

- (1) A-iv, B-iii, C-ii, D-i, E-v
- (2) A-v, B-i, C-ii, D-iv, E-iii
- (3) A-i, B-iv, C-v, D-ii, E-iii
- (4) A-ii, B-i, C-iii, D-iv, E-v

ਬੀਰਬਲ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਨੀਤੀਵਾਨ, ਸੂਰਬੀਰ ਤੇ ਨਿਧੜਕ ਜਰਨੈਲ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਹ ਹਾਸ ਰਸ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਨ ਵੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਕਬਰ, ਬੀਰਬਲ ਦੇ ਲਤੀਫੇ, ਸ਼ੇਖਚਿਲੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਜੱਲੂਣ ਅਤੇ ਸੁਥਰੇ ਦੇ ਹਾਸਰਸੀ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਭਰਪੂਰ ਟੋਟਕੇ ਅੱਜ ਤਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਪ੍ਰਚਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਸਖਰਾਪਣ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜ ਅੰਗ ਹੈ।

ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਆਸ਼ਾ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕੁਝ ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵੀ ਹੋ ਗਏ। ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵਧੇਰੇ ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ। ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਤੇ ਵਲਭਚਾਰੀਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਛੂਤਛਾਤ ਤੇ ਉਚਨੀਚ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ।

106. ਮਾਮਲਾ ਇੱਕਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ?

- (1) ਰਾਜਾ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੇ
- (2) ਬਜਵਾੜੇ ਪਿੰਡ ਨੇ
- (3) ਕਰੁਕਸ ਨੇ
- (4) ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ

107. ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ?

- (1) ਸ਼ੇਖਚਿਲੀ
- (2) ਬੀਰਬਲ
- (3) ਅਕਬਰ
- (4) ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ

108. ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ?

- (1) ਟੋਡਰ ਮੱਲ
- (2) ਕਰੁਕਸ
- (3) ਜੱਲੂਣ
- (4) ਅਕਬਰ

109. ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਕਿਸਨੇ ਗਾਏ ?

- (1) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
- (2) ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ
- (3) ਜੱਲੂਣ
- (4) ਬੀਰਬਲ

110. ਕਿਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ?

- (1) ਬੀਰਬਲ
- (2) ਰਾਜਾ ਟੋਡਰ ਮੱਲ
- (3) ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ
- (4) ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ

111. ਨੀਤੀ-ਭਰਪੂਰ ਟੋਟਕਿਆਂ ਲਈ ਕੌਣ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ?

- (1) ਸੁਥਰਾ
- (2) ਵਲਭਚਾਰੀਆ
- (3) ਕਰੁਕਸ
- (4) ਨਾਥ ਜੋਗੀ

112. ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਕੀ ਸੀ ?

- (1) ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ
- (2) ਮਨੋਰੰਜਨ
- (3) ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ
- (4) ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਦੀ ਉਸਾਰੀ

113. 'ਸੂਰਬੀਰ' ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ -

- (1) ਬਹਾਦਰ
- (2) ਬੁਜ਼ਦਿਲ
- (3) ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਲੀ
- (4) ਦਲੇਰ

114. 'ਟਾਕਸ' ਦਾ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

- (1) ਮਿਲਵਰਤਣ
- (2) ਸਹਿਯੋਗ
- (3) ਸਾਥ
- (4) ਵਿਰੋਧ

ਨਿਰਦੇਸ਼: ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਕਾਵਿ-ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (115 - 120) ਦੇ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਦਿਉ।

ਮੈਂ ਭੀ ਢੋਕ-ਰਾਂਝਣ ਦੀ ਜਾਣਾ ਨਾਲਿ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਚੱਲੇ।

ਪੈਰੀਆਂ ਪਉਂਦੀ ਮਿੱਠਤਾਂ ਕਰਦੀ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਪਿਆ ਇਕੱਲੇ।

ਨੈਂ ਭੀ ਡੂੰਘੀ ਤੁਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀਹਾਂ ਤਾਂ ਪੱਤਣ ਮੱਲੇ।

ਜੇ ਕੋਈ ਖਬਰ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਲਿਆਵੇ ਮੈਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਦੇਨੀਆਂ ਛੱਲੇ।

ਰਾਤੀਂ ਦਰਦ ਦਿਹੈਂ ਦਰਮਾਂਦੀ ਘਾਉ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅੱਲੇ।

ਰਾਂਝਣ ਯਾਰ ਤਬੀਬ ਸੁਣੀਂਦਾ ਮੈਂ ਤਨ ਦਰਦ ਅਵੱਲੇ।

ਕਹੇ ਹੁਸੈਨ ਫਕੀਰ ਨਿਮਾਣਾ ਸਾਈਂ ਸੁਨੇਹੜੇ ਘੱਲੇ।

115. ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ
- (2) ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ
- (3) ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ
- (4) ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਕੁੱਲੀ

116. ਦੋਸਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ?

- (1) ਛੱਲੇ
- (2) ਤਖਤ ਹਜ਼ਾਰਾ
- (3) ਸਾਈ ਦਾ ਦੁਆਰਾ
- (4) ਕੁੱਲੀ

117. 'ਢੋਕ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

- (1) ਹਕੀਮ
- (2) ਝੁੱਗੀ
- (3) ਬੰਗਲਾ
- (4) ਫ਼ਾਰਮ ਹਾਊਸ

118. 'ਨੈਂ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

- (1) ਨੈਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
- (2) ਪੁਲ
- (3) ਪੀੜਤ
- (4) ਨਦੀ

119. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਚੁਣੋ :

- (1) ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਹਾਲ
- (2) ਕੀ ਜਾਣਾ ਮੈਂ ਕੌਣ
- (3) ਢੋਕ ਰਾਂਝਣ ਦੀ
- (4) ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ

120. ਉਪਰੋਕਤ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਸੁਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ?

- (1) ਖੇੜੇ ਵਾਲੀ
- (2) ਬਿਰਹਾ ਵਾਲੀ
- (3) ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ
- (4) ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਾਲੀ

ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਦੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ
ਦੇਵੇ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ **ਭਾਗ - II** ਦਾ
ਵਿਕਲਪ **ਪੰਜਾਬੀ** ਚੁਣਿਆ ਹੈ ।

ਭਾਗ V

ਭਾਸ਼ਾ II

ਪੰਜਾਬੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (121 - 127) ਦੇ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਦਿਉ ।

ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਪਾਲ ਸਾਰਤਰ 'ਤੇ ਕਾਮੂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧੇਰੇ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਾਰਤਰ ਦਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਬੜਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਸਾਰਤਰ ਦਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਪਰੰਤੂ, ਕਾਮੂ ਦਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਝਲਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਨਾਵਲ ਦੀ ਆਊਟ ਸਾਈਡਰ ਅਤੇ ਦੀ ਪਲੇਗੋ ਬਹੁਤ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਆਊਟ ਸਾਈਡਰ ਦੇ ਅਸਤਿਤ੍ਵਵਾਦ ਨੇ ਅਣਹੋਏਪਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕਾਫੀ ਝਲਕ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ।

ਰੂਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਦਸਤੋਵਸਕੀ, ਟਾਲਸਟਾਏ, ਚੈਖੋਵ, ਗੋਰਕੀ, ਸ਼ੋਲੋਖੋਵ ਆਦਿ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੈ । ਟਾਲਸਟਾਏ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਾਗ਼ੀ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਉਪਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭਦਾ ਹੈ । ਪੰਜਾਬੀ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਚੈਖੋਵ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ । ਗੋਰਕੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਇਬਸਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ । ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਇਬਸਨ ਦੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ । ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਟਕਕਾਰ ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾ ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਇਬਸਨ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਮੰਨਦਾ ਸੀ । ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਉਪਰ ਉਸਦਾ ਚੋਖਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ।

121. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਣਹੋਏਪਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ਤੋਂ ਆਇਆ ?

- (1) ਟਾਲਸਟਾਏ
- (2) ਜਾਂ ਪਾਲ ਸਾਰਤਰ
- (3) ਕਾਮੂ
- (4) ਚੈਖੋਵ

122. ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉੱਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ?

- (1) ਟਾਲਸਟਾਏ
- (2) ਗੋਰਕੀ
- (3) ਸ਼ੋਲੋਖੋਵ
- (4) ਦਸਤੋਵਸਕੀ

123. ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾ ਨੇ ਕਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਬੂਲਿਆ ?

- (1) ਜਾਂ ਪਾਲ ਸਾਰਤਰ
- (2) ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ
- (3) ਕਾਮੂ
- (4) ਇਬਸਨ

124. ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ?

- (1) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ
- (2) ਚੈੱਖੋਵ
- (3) ਇਬਸਨ
- (4) ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾ

125. 'ਉਸਤਾਦ' ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ :

- (1) ਮੁਰਸ਼ਿਦ
- (2) ਅਧਿਆਪਕ
- (3) ਸ਼ਾਗਿਰਦ
- (4) ਗੁਰੂ

126. ਗੌਰਕੀ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ?

- (1) ਇਬਸਨ
- (2) ਸਾਰਤਰ
- (3) ਕਾਮੂ
- (4) ਗੌਰਕੀ

127. ਦੋਸਤੋਵਸਕੀ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ?

- (1) ਅਮਰੀਕਾ
- (2) ਰੂਸ
- (3) ਨਾਰਵੇ
- (4) ਇੰਗਲੈਂਡ

ਨਿਰਦੇਸ਼ : ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (128 - 135) ਦੇ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਦਿਉ ।

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵਿਦਰੋਹੀ ਸੁਰ ਦਾ ਜੋਸ਼, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕ ਚੇਤਨਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਨੋਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਜਿਸ ਕੌਮ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਕੌਮ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ, ਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਵਰਗੀ ਕੌਮੀ ਸਿਤਾਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਸ੍ਰ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ, ਸ੍ਰ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾਮ ਤੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਵਰਗੇ ਸਰਫਰੋਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

1857 ਈਸਵੀ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘਟਨਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ । ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਯੋਧੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਚਮਕੇ ਤੇ ਗੌਰੀ ਚਮੜੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ । ਬਹੁਤੇ ਸੱਜਣ ਤਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੋਕ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉਦੈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੋਢੀ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਨ । ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ (ਕੂਕਿਆਂ) ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ, ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਤੇ ਨਾਂ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦਾ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਚਹਿਰੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ, ਖੁਰਾਕ, ਪੁਸ਼ਾਕ, ਤਾਰ, ਡਾਕ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ । ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੇ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਥਾਂ ਬਣਾਂ ਲਈ ਸੀ ।

ਜਦੋਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲਾ ਰੱਖਿਆਂ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸਮੇਂ ਬਾਲ ਪਾਲ ਤੇ ਲਾਲ ਦਾ ਨਾਂ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਸੀ । ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਫਿਰ ਕੇ ਬਾਂਕੇ ਦਿਆਲ ਦੀ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਸੀ ।

128. ਗੋਰੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਕਿਸ ਨੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ?

- (1) ਪੰਜਾਬੀ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ
- (2) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
- (3) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ
- (4) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ

129. ਪੈਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ?

- (1) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ
- (2) ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ
- (3) ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ
- (4) ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਪਾਲ

130. ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਮੋਹਰੀ ਰਿਹਾ ?

- (1) ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ
- (2) ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ
- (3) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ
- (4) ਕੁਕਾ ਲਹਿਰ

131. ਪੰਜਾਬੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਕੌਣ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ?

- (1) ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ
- (2) ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ
- (3) ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਪਾਲ
- (4) ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ

132. ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕੌਣ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ ?

- (1) ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਪਾਲ
- (2) ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ
- (3) ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ
- (4) ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ

133. ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਤੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ?

- (1) ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ
- (2) ਭਗਤ ਸਿੰਘ
- (3) ਬਿਪਨ ਚੰਦਰਪਾਲ
- (4) ਦਿਆਲ

134. ਪੈਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੂਕੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਦੱਖਣੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ
- (2) ਬੰਗਾਲੀਆਂ ਨੂੰ
- (3) ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ
- (4) ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ

135. 'ਜੋਸ਼ੀਲੀ' ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ :

- (1) ਤੇਜ਼
- (2) ਨੀਰਸ
- (3) ਸਰਗਰਮ
- (4) ਉਦਮੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼ : ਦੁੱਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ
(136 - 150) ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।

136. ਯੁਵਾ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਅਧਿਆਪਕ ਮੁਕੰਮਲ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਿਆ (TPR) ਵਿਧੀ ਉੱਤੇ ਬਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਪਾਠ ਵਿੱਚ TPR ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

- (1) ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇ ।
- (2) ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
- (3) ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਰੱਖੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀਟਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਜੋੜਿਆਂ ਜਾਂ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇ ।
- (4) ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਸੁਣਨ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇ ।

137. ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ?

- (1) ਵਿਆਕਰਨ ਅਨੁਵਾਦ
- (2) ਡਿਡਕਟਿਵ
- (3) ਇਨਡਕਟਿਵ
- (4) ਸੰਚਾਰਾਤਮਕ

138. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਫ੍ਰੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਉੱਪਰ ਵਧੇਰੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

- (1) ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀ ਲਿਖਤ
- (2) ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ
- (3) ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਉਚਾਰਨ
- (4) ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤੀ ਦੋਵੇਂ

139. ਟੋਪ ਡਾਉਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਸਮੁੱਚੇ ਅਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ' । ਬਾੱਟਮ ਅੱਪ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

- (1) ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਪੁੱਛਣ ਉੱਤੇ ਬਲ
- (2) ਪਾਠ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ
- (3) ਅਗਾਉਂ ਪੜ੍ਹਤ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ
- (4) ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਬਲ

140. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ?

- (1) ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ
- (2) ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਸੰਚਾਰਾਤਮਕ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ
- (3) ਅਧਿਆਪਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ
- (4) ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣਾ

141. ਇਕ ਯੁਵਾ ਬੱਚਾ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਫੜ ਕੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸਫ਼ੇ ਪਲਟਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ _____ ।

- (1) ਆਪਾਤਕਾਲੀਨ ਸਮਾਧਾਨ ਕੌਸ਼ਲ
- (2) ਆਪਾਤਕਾਲੀਨ ਸ਼ਾਖਰਤਾ ਕੌਸ਼ਲ
- (3) ਆਪਾਤਕਾਲੀਨ ਪਾਠਕ੍ਰਮ
- (4) ਆਪਾਤਕਾਲੀਨ ਸਾਜ-ਸਮਾਨ

142. ਕਥਨ (A): ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਜਮਾਂਦਰੂ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੌਲ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਈ ।

ਕਾਰਨ (R): ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਜਮਾਤ ਦੇ ਮਹੌਲ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੈ ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੋਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ :

- (1) (A) ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਪਰ (R) ਸਹੀ ਹੈ ।
- (2) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ।
- (3) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- (4) (A) ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ (R) ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।

143. ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ, ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਉੱਤੇ ਬਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ _____ ।

- (1) ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ
- (2) ਸੰਚਾਰਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ
- (3) ਬੋਟਮ ਅੱਪ ਅਪਰੋਚ
- (4) ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ

144. ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ –

- (1) ਪਾਰਭਾਸ਼ਾਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ
- (2) ਧੁਨੀਆਤਮਕ ਜਾਗਰੂਕਤਾ
- (3) ਇਕ ਨਿਪੁੰਨ ਬੁਲਾਰਾ
- (4) ਆਪਾਤਕਾਲੀਨ ਸ਼ਾਖਰਤਾ

145. ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ । ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਉੱਤਰ ਹੈ ?

- (1) ਰਚਨਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਨਵੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਘੜ ਸਕਦੇ ਹਨ ।
- (2) ਬੱਚਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
- (3) ਮਨੁੱਖੀ ਦਿਮਾਗ ਜਮਾਂਦਰੂ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਬਣਿਆ ਹੈ ।
- (4) ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ।

146. ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਤਕਨੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਪ੍ਰੋੜ ਤੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਿਤਾਬ ਉੱਤੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਪ੍ਰੋੜ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਬੱਚਾ, ਪ੍ਰੋੜ ਦੇ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਹੈ –

- (1) ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣੀ
- (2) ਮਾਡਲ ਰੀਡਿੰਗ
- (3) ਸ਼ੇਅਰਡ ਰੀਡਿੰਗ
- (4) ਡਾਇਲੋਜਿਕ ਰੀਡਿੰਗ

147. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ _____ ਦੁਆਰਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਕੌਸ਼ਲ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

- (1) ਆਲਸ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ।
- (2) ਜਮਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ।
- (3) ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਈ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਣਨ ਕੌਸ਼ਲਾਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਰਹਿ ਕੇ ।
- (4) ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਕਰਕੇ ।

148. ਕਥਨ (A): ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਰੁਸਤੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ।

ਕਾਰਨ (R): ਵਿਆਕਰਨ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਇਕ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੋਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ ।

- (1) (A) ਗ਼ਲਤ ਹੈ, ਪਰ (R) ਸਹੀ ਹੈ ।
- (2) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਅਤੇ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ।
- (3) ਦੋਵੇਂ (A) ਤੇ (R) ਸਹੀ ਹਨ, ਪਰ (R), (A) ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- (4) (A) ਸਹੀ ਹੈ, ਪਰ (R) ਗ਼ਲਤ ਹੈ ।

149. ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਹਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਲਾਗੂਕਰਨ ਹੈ –

- (1) ਤਕਨੀਕ
- (2) ਸਿਲੇਬਸ
- (3) ਵਿਸ਼ਾ
- (4) ਪਹੁੰਚ

150. ਫਾਰਮੇਟਿਵ ਮੁਲਾਂਕਨ ਹੈ –

- (1) ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
- (2) ਅਧਿਆਪਨ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।
- (3) ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ।
- (4) ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ।

SPACE FOR ROUGH WORK

SPACE FOR ROUGH WORK

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ:

1. ਜਿਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਉਸਦਾ ਵਰਣਨ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ ।
2. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਲਈ ਓ.ਐੱਮ.ਆਰ. (OMR) ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੰਨਾ-2 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੋਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈਨ ਨਾਲ ਭਰੋ । ਇੱਕ ਵਾਰ ਉੱਤਰ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
3. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਥੇ ਨਾ ਲਿਖਣ ।
4. ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੀ ਵੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ (ਕੇਵਲ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੋਡ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ) ਦੂਜੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।
5. ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ/ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਕੋਡ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ।
6. ਓ.ਐੱਮ.ਆਰ. (OMR) ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਡਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਅਧੂਰੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੋ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ।
7. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ/ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਠ-ਸਮਗਰੀ, ਪ੍ਰਿੰਟਡ ਜਾਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ, ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਪਰਚੀਆਂ, ਪੇਜਰ, ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਯੰਤਰ ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਜਾਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
8. ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ, ਬੇਤਾਰ ਸੰਚਾਰ ਯੁਕਤਿਆਂ (ਸੱਵੀਚ ਆਫ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਿਤ ਵਸਤੂਆਂ ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ/ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ । ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਪਾਲਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਤੇ ਇਸੇ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੇ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰੀਖਿਆ ਰਦ ਕਰਨ ਸਹਿਤ ।
9. ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਹਰੇਕ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੱਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਏ ।
10. ਕੇਂਦਰ ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਜਾਂ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦੀ ਖਾਸ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਨਾ ਛੱਡੇ ।
11. ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦਸਖਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ, ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ/ਕਮਰਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਗੇ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਦਸਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਚਿਤ ਸਾਧਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਅਪਣੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਾਵੇ ।
12. ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ/ਹੱਥ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ।
13. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ/ਕਮਰਾ ਵਿੱਚ ਪਰੀਖਿਆ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇਗਾ । ਅਨੁਚਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਪਰੀਖਿਆ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ।
14. ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਗ ਅਲਗ ਨਾ ਕਰੋ ।
15. ਪਰੀਖਿਆ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ, ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹਾਲ/ਕਮਰਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇਗਾ । ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

READ THE FOLLOWING INSTRUCTIONS CAREFULLY :

1. The manner in which the different questions are to be answered has been explained in the Test Booklet which you should read carefully before actually answering the questions.
2. Out of the four alternatives for each question, only one circle for the correct answer is to be darkened completely with **Blue/Black Ball Point Pen** on **Side-2** of the OMR Answer Sheet. The answer once marked is not liable to be changed.
3. The candidates should ensure that the Answer Sheet is not folded. Do not make any stray marks on the Answer Sheet. Do not write your Roll No. anywhere else except in the specified space in the Answer Sheet.
4. Handle the Test Booklet and Answer Sheet with care, as under no circumstances (except for discrepancy in Test Booklet Code or Number and Answer Sheet Code or Number), another set will be provided.
5. The candidates will write the correct Test Booklet Code and Number as given in the Test Booklet/Answer Sheet in the Attendance Sheet.
6. A machine will read the coded information in the OMR Answer Sheet. Hence, no information should be left incomplete and it should not be different from the information given in the Admit Card.
7. Candidates are not allowed to carry any textual material, printed or written, bits of papers, pager, mobile phone, electronic device or any other material except the Admit Card inside the Examination Hall/Room.
8. Mobile phones, wireless communication devices (even in switched off mode) and the other banned items should not be brought in the examination halls/rooms. Failing to comply with this instruction, will be considered as using unfair means in the examination and action will be taken against the candidate including cancellation of examination.
9. Each candidate must show on demand his / her Admit Card to the Invigilator.
10. No candidate, without special permission of the Centre Superintendent or Invigilator, should leave his / her seat.
11. The candidates should not leave the Examination Hall/Room without handing over their Answer Sheet to the Invigilator on duty and sign the Attendance Sheet twice. Cases where candidate has not signed the Attendance Sheet second time will be deemed not to have handed over the Answer Sheet and dealt with as an unfair means case. **The candidates are also required to put their left-hand THUMB impression in the space provided in the Attendance Sheet.**
12. Use of Electronic/Manual Calculator is prohibited.
13. The candidates are governed by all Rules and Regulations of the Examining Body with regard to their conduct in the Examination Hall/Room. All cases of unfair means will be dealt with as per Rules and Regulations of the Examining Body.
14. No part of the Test Booklet and Answer Sheet shall be detached under any circumstances.
15. **On completion of the test, the candidate must hand over the Answer Sheet to the Invigilator in the Room/Hall. The candidates are allowed to take away this Test Booklet with them.**

निम्नलिखित निर्देशों को ध्यान से पढ़ें :

1. जिस प्रकार से विभिन्न प्रश्नों के उत्तर दिए जाने हैं उसका वर्णन परीक्षा पुस्तिका में किया गया है, जिसे आप प्रश्नों का उत्तर देने से पहले ध्यान से पढ़ लें।
2. प्रत्येक प्रश्न के लिए दिए गए चार विकल्पों में से सही उत्तर के लिए OMR उत्तर पत्र के **पृष्ठ-2** पर केवल एक वृत्त को ही पूरी तरह **नीले/काले बॉल पॉइंट पेन** से भरें। एक बार उत्तर अंकित करने के बाद उसे बदला नहीं जा सकता है।
3. परीक्षार्थी सुनिश्चित करें कि इस उत्तर पत्र को मोड़ा न जाए एवं उस पर कोई अन्य निशान न लगाएँ। परीक्षार्थी अपना अनुक्रमांक उत्तर पत्र में निर्धारित स्थान के अतिरिक्त अन्यत्र न लिखें।
4. परीक्षा पुस्तिका एवं उत्तर पत्र का ध्यानपूर्वक प्रयोग करें, क्योंकि किसी भी परिस्थिति में (केवल परीक्षा पुस्तिका एवं उत्तर पत्र के कोड या संख्या में भिन्नता की स्थिति को छोड़कर) दूसरी परीक्षा पुस्तिका उपलब्ध नहीं करायी जाएगी।
5. परीक्षा पुस्तिका/उत्तर पत्र में दिए गए परीक्षा पुस्तिका कोड व संख्या को परीक्षार्थी सही तरीके से उपस्थिति-पत्र में लिखें।
6. OMR उत्तर पत्र में कोडित जानकारी को एक मशीन पढ़ेगी। इसलिए कोई भी सूचना अधूरी न छोड़ें और यह प्रवेश पत्र में दी गई सूचना से भिन्न नहीं होनी चाहिए।
7. परीक्षार्थी द्वारा परीक्षा हॉल/कक्ष में प्रवेश पत्र के सिवाय किसी प्रकार की पाठ्य सामग्री, मुद्रित या हस्तलिखित, कागज़ की पर्चियाँ, पेजर, मोबाइल फोन, इलेक्ट्रॉनिक उपकरण या किसी अन्य प्रकार की सामग्री को ले जाने या उपयोग करने की अनुमति नहीं है।
8. मोबाइल फोन, बेतार संचार युक्तियाँ (स्विच ऑफ अवस्था में भी) और अन्य प्रतिबंधित वस्तुएँ परीक्षा हॉल/कक्ष में नहीं लाई जानी चाहिए। इस सूचना का पालन न होने पर इसे परीक्षा में अनुचित साधनों का प्रयोग माना जाएगा और परीक्षार्थी के विरुद्ध कार्यवाही की जाएगी, परीक्षा रद्द करने सहित।
9. पूछे जाने पर प्रत्येक परीक्षार्थी, निरीक्षक को अपना प्रवेश-पत्र दिखाएँ।
10. केन्द्र अधीक्षक या निरीक्षक की विशेष अनुमति के बिना कोई परीक्षार्थी अपना स्थान न छोड़ें।
11. कार्यरत निरीक्षक को अपना उत्तर पत्र दिए बिना एवं उपस्थिति-पत्र पर दुबारा हस्ताक्षर किए बिना परीक्षार्थी परीक्षा हॉल/कक्ष नहीं छोड़ेंगे। यदि किसी परीक्षार्थी ने दूसरी बार उपस्थिति-पत्र पर हस्ताक्षर नहीं किए तो यह माना जाएगा कि उसने उत्तर पत्र नहीं लौटाया है और यह अनुचित साधन का मामला माना जाएगा। **परीक्षार्थी अपने बाएँ हाथ के अँगूठे का निशान उपस्थिति-पत्र में दिए गए स्थान पर अवश्य लगाएँ।**
12. इलेक्ट्रॉनिक/हस्तचालित परिकलक का उपयोग वर्जित है।
13. परीक्षा-हॉल/कक्ष में आचरण के लिए परीक्षार्थी परीक्षण संस्था के सभी नियमों एवं विनियमों द्वारा नियमित हैं। अनुचित साधनों के सभी मामलों का फैसला परीक्षण संस्था के नियमों एवं विनियमों के अनुसार होगा।
14. किसी भी परिस्थिति में परीक्षा पुस्तिका और उत्तर पत्र का कोई भाग अलग न करें।
15. परीक्षा सम्पन्न होने पर, परीक्षार्थी कक्ष/हॉल छोड़ने से पूर्व उत्तर पत्र निरीक्षक को अवश्य सौंप दें। **परीक्षार्थी अपने साथ इस परीक्षा पुस्तिका को ले जा सकते हैं।**